

Komparacija Švedske i Hrvatske u borbi protiv trgovine ljudima (trgovine seksom): može li Hrvatska naučiti nešto od Švedske?

Tin Potz¹

Sažetak

Članak prikazuje i uspoređuje razliku švedskog i hrvatskog rješavanja problema trgovine ljudima, gdje se Švedska fokusira na žrtve, a Hrvatska na sami zločin. Uzevši u obzir da je najzastupljenija svrha trgovine ljudima seksualna eksploatacija, rad započinje razjašnjenjem pojmova seksualne eksploatacije, prostitucije i trgovine ljudima općenito. Zatim se prikazuju međunarodni zakonski okviri (pretežito europski) koji su problem trgovine ljudima stavili na jednu višu razinu ozbiljnosti i stvorili uvjete da se takva vrsta kriminala prepozna i diferencira od ostalih kriminalnih radnji. U članku se potom pravi četiri dimenzije (pristupa) shvaćanja te vrste kriminala uz koje bi se moglo povezati i sredstva za sprječavanje istog. Te četiri dimenzije su: otvorenost granica, kriminalna dimenzija, ljudska prava te ponuda i potražnja. Uspoređuje se švedsko i hrvatsko prošlo shvaćanje i rješavanje problema trgovine ljudima, trenutno shvaćanje, javnopolitičko rješenje te rezultati takvih javnih politika. Rad se zaključuje s procjenom mogućnosti i poželjnosti primjene švedskog modela na hrvatsku situaciju trgovine ljudima.

Ključne riječi

trgovina ljudima, seksualna eksploatacija, prostitucija, transnacionalni kriminal, javne politike

¹ Tin Potz student je treće godine preddiplomskog studija Politologije na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Kontakt: tpanonius@gmail.com

Uvod

Trgovina ljudima, kao sigurnosni problem svake države i međunarodne zajednice, može se interpretirati kao moderni robovlasnički odnos unutar liberalnih društava (Matak i Vargek, 2012: 59) čije vrijednosti potpuno odudaraju od takvog, s razlogom, kriminalnog čina. Imajući to na umu, ovaj rad piše se s vjerom da je politološkoj zajednici ta tema isto relevantna, s obzirom na to da su posljedice trgovanja ljudima negiranje ljudskih prava i dostojanstva, što su zapravo dobrobiti bivanja u političkoj zajednici, a i same kriminalne radnje mogu se staviti u suprotnost s radnjama države ili općenito vlasti. Uzima se problem seksualne eksploatacije kao najzastupljeniji ishod trgovine ljudima i uspoređuju dvije države, Hrvatsku i Švedsku, s obzirom na njihove politike sprječavanja trgovine ljudima i još uže seksualnim robljem. Glavno pitanje je: *može li se švedski model sprječavanja trgovine ljudima (fokus na prostituciji) primijeniti na Hrvatsku i tako poboljšati rezultate te politike u Hrvatskoj?* Hipoteza koju se pokušava potvrditi ili opovrgnuti glasi: *Švedski model sprječavanja trgovine ljudima primjenjiv je oblik rješavanja tog problema u Hrvatskoj.*

Razlike u samim politikama u Hrvatskoj i Švedskoj prikazalo je i američko ministarstvo vanjskih poslova stavljajući Švedsku u rang 1, a Hrvatsku u rang 2 od 3 ranga po uspješnosti suzbijanja trgovine ljudima (State.gov, 2018). Još jedan indikator da je Švedska uspješnija može biti *Global Slavery Index*, koji navodi kako je u Švedskoj procijenjeni udio ljudi koji žive u ropstvu 1.58 na 1000 stanovnika, dok ta procjena za Hrvatsku iznosi 5.99 na 1000 stanovnika (GSI, 2018). Slična razlika, ali vezana za korupciju, vidi se i u *Corruption Perceptions Index*-u gdje je Švedska na trećem mjestu po uspjehu, a Hrvatska na šezdesetom od 180 država (TI, 2019: 2), što dalje može značajno utjecati na trgovinu ljudima. Komparativnom studijom slučaja će se na temelju razne stručne i istraživačke literature o problemima trgovine ljudima i drugim radovima koji prikazuju stanje u Švedskoj i Hrvatskoj, pokušati uočiti razlike švedskog i hrvatskog pristupa ovoj vrsti kriminala, odnosno razlika pristupa rodne jednakosti i policijskog pristupa te zaključiti može li se švedski model primijeniti na hrvatsku politiku.

Trgovina ljudima i seksualna eksploatacija

Fenomen trgovine ljudima

Trgovina ljudima (*trafficking of human beings*) kriminalna je

radnja koja sadrži tri elementa: 1) čin transporta ili primanja osoba, 2) sredstvima sile ili prijevare, 3) u svrhu eksploatiranja (UNODC, 2016: 14). Ono ne uključuje nužno prelazak preko granica država, od 2012. do 2014. 57% detektiranih žrtava prešlo je barem jednu internacionalnu granicu (UNODC, 2016: 19), a žrtve se često znaju slati u bogatiji dio zemlje, odnosno veće gradove (UNODC, 2016: 40). Otprilike 60% vršitelja ove vrste kriminala muškog je spola, što predstavlja natprosječnu predstavljenost žena u tom biznisu u usporedbi s drugim kriminalima (UNODC, 2016: 33), a $\frac{3}{4}$ osumnjičenih ima državljanstvo države u kojoj se odvija kriminal (UNODC, 2016: 37). Što se tiče žrtava, u Europskoj uniji 70% ih je ženskoga spola, a broj žrtava trgovine ljudima u EU-u na godišnjoj razini iznosi oko 15 tisuća (Europarl.europa.eu, 2017). Trgovina ljudima protivna je vjere u jednakost, slobodu i pravo na život. Ona pokazuje nesuglasice onoga što moderne države zagovaraju i principa po kojima djeluju i tako ropstvo ostaje prisutno u 21. stoljeću (Morehouse, 2009: 18).

Zbog niskog rizika i visokog profita trgovanje ljudima jedan je od najprofitabilnijih kriminala, odmah iza trgovine drogom i oružjem (Matak i Vargek, 2012: 59). Do postanka žrtvom najčešće se dolazi prijevarom tako da se nude razni legalni poslovi za primamljive naknade, individualno, preko agencija ili oglasa - tada dolazi do otmice gdje se žrtvi oduzimaju sva prava. Moguća je i djelomična prijevara gdje osobe kojima se nudi posao znaju da je posao ilegalan i pristaju na njega, no s boljim očekivanjima i pravima koje naposljetku ne dobiju za posao. Jedan primjer toga je i prostitucija koja završi s time da osoba koja prihvati takav posao bude u potpunosti obespravljena (Matak i Vargek, 2012: 64). Veliki utjecaj na ranjivost osoba i mogućnost da postanu žrtve tog kriminala su *push* i *pull* faktori, to jest loše socioekonomske okolnosti iz kojih se osobe žele izvući i poželjno financijsko stanje u budućnosti (Matak i Vargek, 2012: 63). Uglavnom se odvija u sklopu organiziranog kriminala, a dobra organizacija i rad iz inozemstva otežava njihovo raskrinkavanje (Matak i Vargek, 2012: 60). Daljnju uspješnost trgovine ljudima omogućuje i korumpiranost carinika na granicama, kao i konzularnog i drugog diplomatskog osoblja koji pospješuju njihov prijelaz (Shelley, 2014: 10). Osim problema za ljudska prava prisutni su i problemi imigracije, odnosno problemi za demokratske procese jer imigranti koji su prisilno dovedeni i nisu registrirani nemaju pravo na državljanstvo i legalnu rezidenciju (Shelley, 2014: 14).

Trgovina u svrhu seksualne eksploatacije

UN procjenjuje da oko 70% ukupne trgovine ljudima ima svrhu seksualne eksploatacije (Matak i Vargek, 2012: 70) što potvrđuju i rezultati iz 2014. za Europsku uniju (Europarl, 2017). Procjenjuje se da je 50% žrtava maloljetno (McCabe i Manian, 2010: 1). Žrtve tog kriminala često spadaju i u legalnu kategoriju prisilnog rada i ropstva (UNODC, 2016: 15). U trgovini sa svrhom seksualne eksploatacije pojavljuju se dva pojma: prisilna prostitucija, koja je opisana kao pružanje seksualnih usluga pod prinudom te eksploatacija seksualnih djelatnosti, što je slučaj kada se sustavno uskraćuje ili otima zarada (Matak i Vargek, 2012: 66). Na kontinuumu postanka žrtve nalazi se: prinuda/otmica, potpuna prijevara o vrsti posla, poluistine o poslu, prijevara oko uvjeta posla (Aronowitz, 2017: 21).

Kriminalci se vode raznim metodama zastrašivanja kako žrtve ne bi prijavile slučaj (Shelley, 2014: 15). Učestala sredstva su: nasilje i fizičko zlostavljanje, silovanje, zatočeništvo zatim konfiskacija putovnice i papira identifikacije te kontrola nad žrtvinim bankovnim računom i financijama (UNITAR, 2015: 31). Istražitelji u Nizozemskoj napravili su izračun da jedan trgovac seksom, koji provodi seksualnu eksploataciju, zarađuje oko 4.5 tisuće dolara mjesečno po jednoj žrtvi (humanrightsfirst.org, 2017). Eksploatacija se može odvijati i tijekom transporta osobe (Aronowitz, 2017: 80). Veliki problem je i moguća ponovna viktimizacija žrtava tako što ih se detektira od vlasti i zatim smatra kriminalcima jer su ilegalni imigranti i bave se ilegalnim biznisom seksualnih usluga (UNITAR, 2015: 21). Veliki utjecaj na razinu te vrste kriminala je potražnja seksualnih usluga u državi, koja onda usljeđuje ponudom, često većom trgovinom ljudima u svrhu seksualne eksploatacije (Shelley, 2014: 15).

Prostitucija

Seksualni rad ili dobrovoljna prostitucija slobodan je i plaćen rad koji podrazumijeva slobodu izlaska iz profesije i kao takav ne pripada u seksualnu eksploataciju (Matak i Vargek, 2012: 66). Kao profesija prvi put se spominje na *Sumerskoj listi poznatih zanimanja* iz 2400. godine pr. Kr., pokraj brijajača, liječnika i kuhara. Ona može ići, ovisno o pravnom režimu, od potpune legalnosti posla do kriminalne radnje koja se negdje kažnjava i smrću (Matak i Vargek, 2012: 67). Tako je, na primjer, u Švedskoj legalna prodaja seksualnih usluga, ali je kupnja ilegalna i kažnjiva, dok je u Hrvatskoj ilegalna prodaja, a kupnja

se ne kažnjava (Marian, 2017). Veliku razliku za prostitutke čini razina prava koju imaju u državama gdje je prostitucija legalizirana te pritom razlika imaju li državljanstvo u toj državi ili su baš zbog trgovine ljudima i prisile došli raditi bez ikakvih pravnih uvjeta (Shelley, 2014: 14). Čest argument legalizacije prostitucije je mišljenje da nema smisla smatrati ju zločinom jer bi tada, u slučaju konsenzualnog odnosa i takve razmjene usluga i dobara, ona bila zločin bez žrtve. Osim etičkih i moralnih argumenta protiv prostitucije može se navesti i primjer feminističkog argumenta koji smatra da prostitucija u konačnici šteti ženama jer je ona sredstvo nastavka dominacije muškaraca nad ženama (Matak i Vargek, 2012: 68). Postoje oprečna mišljenja vezana za utjecaj legalizacije prostitucije na organizirani kriminal: jedna strana istraživača smatra da legalizacija dovodi do manje trgovine ljudima i osigurava neka prava radnicama u seksualnoj industriji, dok druga strana gleda na to da legalizacija dovodi do veće potražnje, što po njihovom mišljenju dovodi do veće ponude i povećanja cijele industrije, a u konačnici i do veće razine trgovine ljudima (Matak i Vargek, 2012: 71; Moyle, 2003).

Rješavanje problema trgovine ljudima

Međunarodni zakoni i naponi

U ovom će dijelu biti navedeni samo najbitniji propisi za problem trgovine ljudima, posebice oni koji utječu na Europsku uniju, te neka izvješća koja pomažu razumijevanju tog kriminala u svijetu. Zbog potrebe rada nisu uzeti svi propisi jer se u radu manje bavi primjenom međunarodnih propisa, već specifičnim stanjem u Švedskoj i Hrvatskoj, ali ih se svejedno pokazuje iz razloga da se pokaže da je trgovina ljudima shvaćena vrlo ozbiljno. Jedan takav propis je *Protokol o prevenciji, suzbijanju i kažnjavanju trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom (Protokol iz Palerma)* iz 2003. godine koji prvi definira trgovinu ljudima. Glavni međunarodni instrument u borbi protiv transnacionalnog kriminala je *Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta*, koja je stupila na snagu 2003. godine. Zatim je tu *Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom* iz 2004. godine, koji definira krijumčarene osobe, čime se pravi diferencijacija od trgovine ljudima. Tada nastaje razlika između *smuggling* i *trafficking*, gdje za *smuggling* postoji privola. 2005. godine Vijeće Europe donosi *Konvenciju o suzbijanju trgovanja ljudima* kojom se iznosi da trgovina ljudima nije samo kriminal, već i ozbiljno kršenje ljudskih prava te se odmiče od gledanja samo na počinitelje kriminala. U slučaju Europske unije valja spomenuti i *Direktivu o prevenciji i borbi protiv trgovanja*

ljudima i zaštiti žrtava trgovanja ljudima iz 2011. godine (Matak i Vargek, 2012: 61-62).

Ured Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal svakih nekoliko godina objavi izvješće o stanju trgovine ljudima u svijetu; zadnje je objavljeno 2016. godine (UNODC, 2016). *Global Slavery Index* jednom godišnje ocjenjuje sve države svijeta po naporu vlasti da umanjí trgovinu ljudima i prisilan rad (GSI, 2018). Američko ministarstvo vanjskih poslova isto tako provodi svake godine istraživanja i objavljuje izvješće o trgovini ljudima u svijetu te stavlja države u jednu od tri razine po uspješnosti vlasti po tom pitanju (State.gov, 2018).

Dimenzije rješavanja problema trgovine ljudima

Pri rješavanju problema trgovine ljudima postoje različite dimenzije na koje države u određenom omjeru stavljaju svoju pozornost. U ovom radu uzet će se u obzir četiri zamjetne dimenzije: otvorenost granica, kriminal, ljudska prava te ponuda i potražnja. Prva dimenzija je otvorenost granica. Kao što definicija trgovanja ljudima kaže: potrebno je premještenje osobe da bi pripadalo u ovu vrstu kriminala (UNODC, 2016: 19), no ne kaže da je potrebno i prijeći granicu. Ako se prevelik fokus stavi na samo ovu dimenziju, onda se gubi dio šire slike u kojoj se trgovina ljudima odvija i unutar države. Svejedno ostaje važnost granica i stav da će manje porozne granice otežati transnacionalni organizirani kriminal, tako i trgovanje ljudima (Aronowitz, 2017: 53). Korupcija carinika, konzularnog osoblja i drugih diplomata predstavlja daljnji problem i olakšava kriminalne radnje (Shelley, 2014: 10). U ovoj dimenziji dolazi se do dileme o sužavanju granica i povezanosti kriminala jer jedna strana misli da će nepropusnije granice samo povećati broj ilegalnih migracija, s obzirom na to da se migracije ne mogu zaustaviti (UNITAR, 2015: 20). Fokusom na ovu dimenziju moglo bi se, doduše, utjecati na smanjenje i druge vrste kriminala, kao što je trgovina drogom i oružjem.

Druga dimenzija, nazvana policijskom ili kriminalnom (Friman i Reich, 2008: 64), stavlja fokus na trgovinu ljudima u sklopu organiziranog kriminala, kao što je trgovina drogom, krađe, nasilje. Shodno tome, bitno je razjasniti fenomen i vidjeti kako primijeniti silu da se spriječi ili kazni određeno kriminalno djelo (Friman i Reich, 2008: 64). Vlast pravi specijaliste za ovo područje te ih raspodjeljuje po glavnim policijskim postajama u državi. Često se uvodi „3p paradigma“ (*prevention, prosecution, protection*), koju su razvile Sjedinjene Američke Države, a dobar

dio napora vlasti odlazi na to da se poveća rizik i smanji profitabilnost kriminala. Na primjer, povećanjem kazne za vršenje ili sudjelovanje u tom kriminalu, odnosno doživotnim zatvorom za one direktno uključene, pokušava se povećati rizičnost takvog djelovanja (Picarelli i Jonsson, 2008: 31). Koriste se i standardne tehnike prisluškivanja, intervjuiranja i nalaženje tragova (Picarelli i Jonsson, 2008: 37). Manjak ove dimenzije predstavlja to što se ne obazire na uzrok kriminala, odnosno socioekonomski status kao *push* faktor za pristanak na ponudu posla u inozemstvu i *pull* faktor, odnosno potražnja ljudskog roblja (Matak i Vargek, 2012: 63).

Treća dimenzija stavlja fokus na ljudska prava, a ne samo na kriminal. Dobar dio razloga promjene u paradigmi već je spomenuta *Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima* Vijeća Europe iz 2005., no Švedska je žrtvo-centrični³ pristup s ovom dimenzijom u fokusu primijenila već 1999. (Picarelli i Jonsson, 2008: 29). Uvidjelo se da žrtve, uglavnom žene, nakon detekcije od vlasti bivaju ponovno viktimizirane, odnosno prestankom bivanja žrtve trgovine ljudima postaju žrtve od strane vlasti koja ih tretira kao kriminalce. Pogled na njih kao na kriminalce dolazi od toga što su uglavnom ilegalni imigranti i moguće da su bili zaposleni, premda prisilno u ilegalnoj seksualnoj industriji (UNITAR, 2015: 21). Zatim suci koji su nedovoljno educirani po ovom pitanju znaju odbacivati izjave žrtava na sudu kao netočnima, ne uzimajući u obzir njihovo stanje šoka (State.gov, 2018: 154). Važnost za ovu dimenziju je briga o žrtvama kojima se pruža privremena rezidencija, financijska pomoć, pomoć u pronalasku legalnog posla i slično (Picarelli i Jonsson, 2008: 6).

Četvrta i zadnja dimenzija je ponuda i potražnja za ljudskim robljem ili seksualnim uslugama. Ogroman korpus kriminalnih radnji ne bi niti postojao da ne postoji potražnja za određenim robama i uslugama. Iz tog razloga države znaju legalizirati prostituciju kako bi smanjile potražnju, no zna se dogoditi baš suprotno. To je dokazano na primjeru Australije gdje je vlast legalizirala prostituciju da bi smanjila kriminal, no ispostavilo se da sada na jednu legalnu javnu kuću postoje četiri ilegalne i da

² 3p paradigma temeljna je okosnica za suočavanje s problemom trgovine ljudima kojom se pokušava jasno odrediti dimenzije na koje država treba staviti fokus, a i stvoriti kasniju mogućnost vrednovanja takvih politika. Novi napori SAD-a u ovim politikama vide se čak i u razmišljanju o tome da se uvede i četvrta dimenzija, to jest *partnership*, te bi tada paradigma slovila sa „4p“.

³ Pojam žrtvo-centrični pristup označava pristup države koja se najviše obazire na žrtve u samom procesu trgovine ljudima te prije i nakon nje. Također, žrtvu ovdje može predstavljati i osoba koja još nije postala žrtvom, ali postoji vjerojatnost da to može postati.

se povećao broj trgovine ljudima baš zbog toga što je narasla potražnja (Matak i Vargek, 2012: 71). Žene, odnosno žrtve trgovine ljudima, bile su smatrane odgovornima za dovođenje u takvu situaciju, no ova dimenzija i pristup koji je izašao iz nje pokušava pokazati da su svi u opasnosti i da mogu postati žrtvom (Friman i Reich, 2008: 67; UNITAR, 2015: 28). Zbog toga se pokušava i informativnim kampanjama educirati građane kako procijeniti ponude za posao i uočiti kriminalne radnje te ih prijaviti (Konrad i dr, 2018). Trgovina ljudima u Švedskoj i njezina politika sprječavanja

Povijest trgovine ljudima i seksualne eksploatacije u Švedskoj

Nastankom socijalne države 30-ih godina prošloga stoljeća, te slabljenjem utjecaja Luteranske crkve, seksualne su norme u Švedskoj olabavile. To se ubrzalo i nakon rata, a 1950. godine švedska vlada prvi put je uvela obvezno seksualno obrazovanje u škole. Fokus države blagostanja bio je poboljšanje uvjeta života onih na margini društva te se na prostituciju gledalo kao na problem nejednakosti. Šezdesetih godina prošloga stoljeća vlada je ukidala propise koji su regulirali prostituciju, dekriminalizirala svodništvo i dozvolila prikazivanje erotskoga sadržaja u javnosti. Sljedeća skoro dva desetljeća bila su obilježena seksualnim ropstvom. Američki svodnici, uglavnom muškarci koji su izbjegavali vojnu obvezu odlaska u Vijetnamski rat, već su imali stvorenu mrežu prostitucije u Kopenhagenu, a tada su je proširili na Švedsku. Žrtve njihove trgovine ljudima bile su žene iz Jugoslavije, Mađarske i Turske te su bile podložne seksualnom ropstvu. 1974. švedske vlasti razotkrile su ovaj kriminalni lanac, pozatvarali seks klubove i javne kuće povezane s njima, a svodnike uhitili. Nakon ovog i sličnih događaja Švedska se našla na raskrižju, posebno izlaskom izvještaja *Svarta Affarer* (hrv. Crni Biznis).

Svarta izvještaj osvijetlio je problematiku odnosa švedske države prema prostituciji i kako je to dovelo do seksualnog ropstva. Izvještaj je promijenio mišljenje da će snažna socijalna država umanjiti nužnost siromašnih žena da se prostituiraju, upravo suprotno, prikazano je da je dobrovoljna prostitucija ishod želje za većom zaradom i povezanost s mentalnim i obiteljskim problemima. Tako je došlo do toga da se uvede pitanje prostitucije u *policy* debatu te pronađe novi pristup prostituciji i trgovini ljudima u svrhu seksualne eksploatacije. Tri godine kasnije, švedska vlada odlučila je staviti fokus na nejednakost spolova te je provela istraživanje i zaključila da bi se trebala

ukloniti nejednakost moći muških mušterija i prostitutki. To je dovelo i do osnutka Ministarstva jednakosti spolova, koje je kasnije u devedesetima odigralo ulogu u kriminalizaciji kupnje seksa i svodništva, uz pomoć države prostitutkama koje žele izaći iz tog biznisa (Picarelli i Jonsson, 2008: 18-19).

Trenutni profil Švedske – trgovina ljudima

Iako je globalno opasnost od trgovine ljudima, kao i broj žrtava, relativno mala, ovaj problem trenutno je u porastu u Švedskoj. 2017. godine policija je istražila 212 slučajeva trgovine ljudima u kojem je bilo 130 žrtava prisilnoga rada, a 82 žrtve seksualne eksploatacije. Oko ¼ seksualnog roblja uključivalo je djecu. Koordinator za sprječavanje trgovine ljudima Švedske agencije za migracije identificirao je 444 mogućih žrtava među tražiteljima azila. Američko ministarstvo vanjskih poslova definiralo je Švedsku kao zemlju destinacije žena i djece za seksualnu eksploataciju, a muškaraca za prisilni rad, kao što je prošnja i krađa te u manjoj mjeri šiljateljica i tranzitna zemlja trgovine žena i djece. Žrtve seksualnog roblja uglavnom dolaze iz Istočne Europe, Afrike, Istočne Azije i Bliskog Istoka, kao i manjim dijelom švedske žene i djevojke. Većina vršitelja trgovine iste su nacionalnosti kao i žrtve te sudjeluju u kriminalnim mrežama koje se bave i drugim vrstama kriminala. Došlo je do porasta prisilne prošnje i krađa, a procjena je da je 26 tisuća imigranata koji su se prijavili za azil u opasnosti trgovine ljudima (State.gov, 2018: 401-403). U 2017. godini porastao je broj žrtava za 30%, usprkos visokoj razini naturalizacije koja je od 2016. godine porasla za 16% (Sputniknews.com, 2018).

Švedsko javnopolitičko rješenje

Švedska na trgovinu ljudima od 90-ih gleda kao na problem spolne nejednakosti i nasilja nad ženama te shodno tom viđenju reagira na problem (Picarelli i Jonsson, 2008: 1; Johansson, 2014: 39). Za uzrok trgovine ljudima jednim dijelom smatrano je i siromaštvo te je Ministarstvo vanjskih poslova 2003. u strategiji protiv trgovine ljudima na prvo mjesto stavilo redukciju siromaštva (Picarelli i Jonsson, 2008: 41). Žrtvi se daje mogućnost privremenog boravka u Švedskoj, ako potpuno odbaci kriminalnu mrežu i surađuje s vlastima (Picarelli i Jonsson, 2008: 38).

Švedska, za razliku od drugih liberalnih država, na prostituciju ne gleda kao nešto što bi se trebalo prihvatiti i samo umanjiti štetu, već joj je cilj potpuno ju iskorijeniti (Yttergren, 2012: 7).

Švedska ne prihvaća prostituciju u slobodnoj tržišnoj ekonomiji jer u njoj prepoznaje nejednake pozicije žena u prostituciji i muškaraca klijenata (Yttergren, 2012: 9). Jedan razlog zašto se nije kriminalizirala i prodaja seksualnih usluga je misao da će onda u trenutku želje izlaska iz tog posla morati reći da su kriminalci, a kriminalizacijom potražnje pokušava se od Švedske napraviti manje atraktivno mjesto za organiziranu prostituciju (Yttergren, 2012: 12). 2009. napravljena je Nacionalna radna skupina protiv prostitucije i trgovine ljudima, koja se sastoji od vladinih agencija i koja stvara kooperaciju između vladinih i nevladinih agencija u tom području. Spomenuta je skupina uvela telefonsku liniju za pomoć, program remigracije, nudi treniranje i pomoć za općine, vladine i nevladine organizacije (SGEA, 2018).

Švedska svoj žrtvo-centrični pristup trgovini ljudima pokušava preporučiti i susjednim državama, kao način da se smanji potražnja za seksualnim uslugama (Picarelli i Jonsson, 2008: 24). Što se tiče vršitelja kriminala, optuženi za trgovinu ljudima mogu dobiti od 2 do 10 godina zatvora (Picarelli i Jonsson, 2008: 27), što su vrlo male kazne, posebice ako usporedimo s američkim pristupom koji s doživotnom kaznom želi povećati rizik bavljenja tim kriminalom (Picarelli i Jonsson, 2008: 31).

Rezultati švedske politike

Švedska je po *Global Slavery Index-u* u 4. kategoriji od 10 kategorija⁴ s procjenom da 1.58 osoba od 1000 živi u ropstvu (GSI, 2018). *Trafficking in Persons Report* 2018. godine stavlja Švedsku na prvu razinu od tri⁵ jer uspješno zadovoljava

⁴ Ove kategorije odnose se na odgovor vlasti na problem ropstva. Prva i ujedno najbolja kategorija je AAA, a označuje državu koja efektivno i sveobuhvatno rješava problem ropstva, što uključuje reintegraciju žrtava, da žrtve nisu sekundarno viktimizirane, snažan zakonski okvir za rješavanje modernog ropstva. Najlošija kategorija je D, a predstavlja države koje su u potpunosti nesposobne u rješavanju ropstva, gdje često ni ne postoji takva mogućnost zbog siromaštva i unutarnjih konflikata. Hrvatska je smještena u kategoriju BBB, odnosno četvrtu od najuspješnije, što označuje državu koja je uvela bitne komponente za rješavanje ovog problema, ali tek s početkom djelovanja na takav kriminalni biznis koji djeluje unutar svojeg teritorija, kao i mogućnost deportacije stranih žrtava bez daljnje brige.

⁵ Ove tri kategorije napravljene se tako da prikaže koliko je koja država uspješno ostvarila uvjete iz *Trafficking Victims Protection Act-a* iz 2000. godine. U prvu kategoriju spadaju države koje zabranjuju trgovinu ljudima, propisuju kazne shodno i drugim kriminalnim djelima isprepletenih u trgovinu ljudima, kao silovanje i prisila te da država pripisuje visoke kazne koje straše od počinjenja takvih djela. Treća kategorija, koja pokazuje njenu suprotnost, su države u kojima se ne vidi znatni pomak kroz godine, kao i manjak truda u ovim politikama te zabrinjavajuć broj žrtava.

minimalne uvjete za iskorjenjivanje tog kriminala (State.gov, 2018: 401). Kriminalizacijom potražnje seksa, a ne i ponude, promijenio se stav javnosti, gdje nove generacije imaju negativni stav prema prostituciji (CBN, 2018). Visoka je svijest javnosti o problemu trgovine ljudima, zbog učestalog pojavljivanja u medijima, što povećava i njihovu razinu opreznosti (Picarelli i Jonsson, 2008: 33). S druge strane, problem kriminalizacije potražnje znači puno manju vjerojatnost da klijenti prijave slučajeve moguće trgovine ljudima ili seksualnog zlostavljanja, jer su od vlasti smatrani kriminalcima.

Dekriminalizacija ponude seksualnih usluga dovela je do povećanog broja imigrantske prostitucije (Johansson, 2014: 19), s time da će iregularni imigranti vjerojatno biti deportirani i vraćeni u loše socioekonomske uvjete. Dok je među policijskim snagama visoka razina znanja i razumijevanja dinamike i psiholoških čimbenika iza takve trgovine, suci su još uvijek manjkavi. Navodi se da je potrebno i sudstvo uvesti u obrazovanje o tom fenomenu, jer je bilo slučajeva gdje zbog skupe odjeće žena suci nisu razumijevali kako one mogu biti žrtve trgovine ljudima i seksualne eksploatacije (Picarelli i Jonsson, 2008: 48). Nadalje, istraživanja pokazuju da je zakon iz 1999. imao samo kratkoročan učinak smanjenja prostitucije, gdje se već 2007. brojka ulične prostitucije vratila na broj iz 1999. (Picarelli i Jonsson, 2008: 24).

Trgovina ljudima u Hrvatskoj i njezina politika sprječavanja

Povijest trgovine ljudima i seksualne eksploatacije u Hrvatskoj

Hrvatska je UN-ovu *Konvenciju o suzbijanju trgovanja osobama i iskorištavanja prostitucije* iz 1949. ratificirala 1992. godine. Nedostatak ove konvencije je to da se nezakonitim smatra samo trgovanje ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, a ne govori ništa o ostaloj trgovini roblja (Aronowitz, 2017: 15). Hrvatski sabor 2000. godine ratificirao je *Sporazum o suzbijanju prekograničnog kriminala* kao inicijativu za suradnju u jugoistočnoj Europi, kojim je predviđena suradnja država regije u borbi protiv prekograničnog kriminala, samim time i trgovine ljudima. Početak ozbiljnog bavljenja tog fenomena u Hrvatskoj predstavlja 2002. kada je formiran Nacionalni odbor i donesen prvi strateški dokument za suzbijanje trgovanja ljudima (Burić, 2011: 17). Posredovanje u obavljanju prostitucije, odnosno

vrbovanje, poticanje i namamljivanje regulirano je već u Osnovnom krivičnom zakonu Republike Hrvatske, gdje je kazna određena do pet godina zatvora (Burić, 2011: 33; Hrvatski sabor, 1993).

Do 1997. većina seksualnog tržišta/prostitucije odvijalo se u Zagrebu u kafićima i noćnim klubovima, a nakon 1997. nove rute su se otvorile iz BiH te se dobar dio seks-industrije proširio po turističkim gradovima na Jadranu. Tako je došlo i do sezonskog zapošljavanja prostitutki iz BiH, no za slučajeve trgovine ljudima teško je odrediti je li dobrovoljan ili prisilan njihov dolazak (OESS, 2002: 117). Od 1995. do 2000. uhićeno je 56 osoba kao posrednici/organizatori prostitucije te im se uz to sudilo i za zapošljavanje strankinja bez dozvole i nošenje neregistriranog oružja (OESS, 2002: 119). 2001. Internacionalna organizacija za migraciju izjavila je da je balkansko područje postalo glavno za trgovanje ženama i djecom u zapadnu Europu (Friman i Reich, 2008: 2). Hrvatska je dva desetljeća od neovisnosti bila tranzitna zemlja trgovine ljudima, a sada polako postaje zemlja destinacije i šiljateljica (Dnevnik.hr, 2012; Slobodnaevropa, 2008). Od 2005. do 2015. broj žrtava povećao se sa 6 na 38 (MUP, 2017: 4). 2000. godine pronađeno je 180 strane djece bez pratnje, koji inače predstavljaju najranjiviju skupina po ovom pitanju, a među njima je 24 njih bilo seksualno zlostavljano u Hrvatskoj ili u nekoj državi kroz koju su prošli (OESS, 2002: 118).

Trenutni profil Hrvatske – trgovina ljudima

Hrvatska je zadnjih pet godina država destinacije i tranzita žena i djece za seksualnu eksploataciju te muškaraca, žena i djece za prisilan rad. Hrvatske žene i djeca svejedno ostaju pod prijetnjom, a visoka stopa nezaposlenosti i stopa emigracije u bogatije države članice EU-a predstavlja još veći rizik za prijevaru. U kontekstu Europe, mnogi slučajevi trgovine ljudima događaju se polazištem iz postkomunističkih država gdje je nezaposlenost visoka i gdje je donekle nestala socijalna sigurnost (Wylie i McRedmond, 2010: 7). Uvoz ljudskog roblja za seksualnu eksploataciju uglavnom dolazi iz balkanskih zemalja i središnje Europe. Romska djeca su pod prijetnjom prisilnoga rada i prosjaćenja, kao i drugdje u Europi. Prijašnjih godina u sklopu velikog migrantskog vala jedan dio afganistanskih i pakistanskih migranata bio je prisiljen nekako otplatiti troškove ilegalnog transporta.

Uočeno je povećanje prisilnog rada, a 2017. raskrinkan je jedan ilegalni pozivni centar s 59 potencijalnih žrtava prisilnog rada i

kriminala. U Hrvatskoj je, u usporedbi s drugim državama, premala kazna za vršenje i sudjelovanje u kriminalu trgovine ljudima, gdje je 2016. Vrhovni sud osudio 3 počinitelja od 17 osumnjičenih na manje od tri godine zatvora (State.gov, 2018: 155). Broj detektiranih žrtava iz 2015. godine pokazuje da je 35 njih od 39 hrvatskog državljanstva, što pokazuje da veliki dio tog kriminala nije nužno vezan uz imigraciju (MUP, 2017: 5).

Hrvatsko javnopolitičko rješenje

Hrvatska je uočila sebe kao važan tranzitni pravac krijumčarenja opojnih droga, oružja i osoba, a u slučaju trgovine ljudima velika je vjerojatnost da je svrha seksualna eksploatacija žena i djevojaka između 11 i 30 godina (MUP, 2017: 4). Identificiranim žrtvama trgovine ljudima omogućuje se pomoć i zaštita preko Ministarstva unutarnjih poslova, drugih nadležnih ministarstava, Crvenog križa i nevladinih organizacija, odnosno omogućen im je privremeni boravak te siguran povratak u državu izvora. MUP od 2002. surađuje s Interpolom i Europolom u svrhu suprotstavljanja i suzbijanja ove vrste kriminala međunarodnog karaktera (MUP, 2017: 5-6). Pri osnivanju Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima stvoreno je i uže tijelo, odnosno Operativni tim u kojem se nalaze i predstavnici MUP-a, a koji su zaduženi za koordinaciju pojedinih slučajeva nakon identificiranja žrtava. Zatim, u svim policijskim upravama u Hrvatskoj (20) i nacionalnim uredima za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (4), nalaze se policijski službenici koji se bave isključivo tom tematikom i pomažu pri identificiranju žrtava i kasnijem otkrivanju počinitelja. U slučaju da su detektirana djeca kao žrtve trgovine ljudima, onda se angažiraju i policijski službenici za maloljetničku delinkvenciju. Provedena je i edukacija policijskih službenika na granicama, koji aktivno sudjeluju u otkrivanju žrtava (MUP, 2017: 6).

Zakonom o zaštiti svjedoka određuju se uvjeti pružanja zaštite svjedocima i njima bliskim osobama, a *Zakonom o strancima* žrtvama se pruža privremeni boravak (MUP, 2017: 11). *Kazneni zakon* određuje jednu godinu do deset godina zatvora za vršitelje trgovine ljudima (MUP, 2017: 9). Od 2002. izrađen je niz planova i nacionalnih programa za suzbijanje trgovanja ljudima i suzbijanje trgovanja djecom (MUP, 2017: 7). Od trenutka detektiranja žrtve najveći napor stavljen je na pružanje adekvatne pomoći i zaštite, kao rad dva skloništa, pružanje psihološke, zdravstvene, socijalne i pravne pomoći (MUP, 2018: 17). Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje

od 2018. do 2021. stavlja dodatni cilj podizanja javne svijesti o problemu kroz kampanju (MUP, 2018: 21). Istim planom predviđa se nastavak obrazovanja ciljanih policijskih skupina i predviđa veće obrazovanje pravosudnih djelatnik, radi uspješnijeg procesuiranja i shvaćanja posebnosti izjava žrtava trgovine ljudima (MUP, 2018: 23). U jednom istraživanju napravljen je „3p index“ 189 država i Hrvatska je zaslužila osmo mjesto, ali od te tri dimenzije (prevencija, gonjenje i zaštita) najmanje bodova dobila je u dimenziji gonjenja (Cho, 2016: 8).

Rezultati hrvatske politike

Hrvatska je po *Global Slavery Index*-u u 4. kategoriji od 10 kategorija s procjenom da 5.99 osoba od 1000 živi u ropstvu (GSI, 2018). *Trafficking in Persons Report* 2018. godine stavlja Hrvatsku na drugu razinu od tri, jer ne zadovoljava minimalne uvjete za iskorjenjivanje tog kriminala (State.gov, 2018: 154). Hrvatska je zadnji put bila u prvoj kategoriji 2012. godine, no izvješće navodi da su učinjeni veliki naponi za 2018. godinu. Dobra strana hrvatskog javnopolitičkog modela je opsežan sustav zbrinjavanja žrtava, a najveći problem ostaje sudstvo i njihovo izricanje malih kazni, nerazumijevanje žrtava i odbacivanje presuda (State.gov, 2018: 154). Male kazne pitanje su i zakonodavnog tijela koje ih može drugačije odrediti. U ovom slučaju povisiti ili ostaviti na istome.

Uočen je trend postanka zemlje izvora i rasta udio žrtava hrvatskog državljanstva (MUP, 2017: 5), što je znak nedovoljne informiranosti građana, kao i socioekonomskih uvjeta koji motiviraju ljude da prihvate rad u inozemstvu. Od 2012. do 2018. broj detektiranih žrtava narastao je s 11 na 29, a 2018. prijavljeno je 59 mogućih žrtava, dosad najveći broj (State.gov, 2018: 154; MUP, 2017: 5). Povećan broj žrtava kroz godine ne mora značiti veći broj kriminalnih radnji već uspješnost detektiranja, no kod trgovanja ljudima crne brojke se procjenjuju barem četiri puta većima. Veliki problem ostaje detektiranje žrtava na granicama, među imigrantima i tražiteljima azila te detektiranje žrtava na sezonskim prisilnim poslovima u turističkim gradovima (State.gov, 2018: 155).

Primjenjivost švedske politike na Hrvatsku

Ako usporedimo švedski i hrvatski slučaj rješavanja problema trgovine ljudima, uočavamo mnoge razlike. Prvenstveno, Hrvatska je bliža američkom modelu koji naglasak stavlja na

balansiranje 3p (*prevention, protection and prosecution*) s većim fokusom na organizirani kriminal i njegovo raskrinkavanje (Picarelli i Jonsson, 2008: 5). Iako se spominje da Hrvatska najveće napore stavlja na zbrinjavanje žrtava (State.gov, 2018: 154), ono dakako usljeđuje tek nakon kriminala i već učinjene štete, dok Švedska najveći napor stavlja na sprječavanje mogućnosti da građani uopće postanu žrtvama (Picarelli i Jonsson, 2008: 41). Švedska svojom državom blagostanja pokušava omogućiti slabije socioekonomski situiranima da dostojno žive te da im prostitucija ne bude opcija za izlazak iz siromaštva.

Shvaćanje trgovine ljudima u Švedskoj usko je povezano s prostitucijom te postoje veliki naponi da se žene prestanu prostituirati i da se time osnaži položaj žena, koji se nalazi na potlačenoj strani u disbalansu moći između žena i muškaraca. Hrvatska puno slabije povezuje prostituciju s trgovinom ljudi, iako je po UN-u seksualna eksploatacija svrha trgovine ljudima u 79% slučajeva (Matak i Vargek, 2012: 70). Ukratko, švedski pristup usmjeren na žrtve gleda na to da je problem trgovine ljudima siromaštvo, problemi u obitelji i mentalno stanje, dok Hrvatska gleda na to kao na fenomen transnacionalnog organiziranog kriminala i kao takvog ga pokušava riješiti.

Višestruki je problem primjenjivanja švedskog modela u Hrvatskoj. Prvenstveno to je shvaćanje problema trgovine ljudima. U Hrvatskoj se svijest o ravnopravnosti spolova razvila tek nakon desetljeća neovisnosti te je 2003. stupio na snagu Zakon o ravnopravnosti spolova (CESI, 2008), dok je Švedska već u osamdesetima napravila Ministarstvo jednakosti spolova (Picarelli i Jonsson, 2008: 19). U Hrvatskoj još uvijek ne postoji seksualni odgoj kao zaseban predmet (libela.org, 2019). Kada bi se prihvatila ovakva švedska politika, sve izvršne razine morale bi se obrazovati po ravnopravnosti spolova i sudstvo bi moralo razviti shvaćanje kako presuđivati po tom pitanju. Premda se smanjio broj korisnika prostitucije u Švedskoj i promijenila sklonost građana da traže seksualne usluge (Vancouverun.com, 2016), broj prostitucije još uvijek je velik, jednim dijelom upravo zbog dekriminalizacije ponude seksualnih usluga. Ilegalna imigracija tri puta je veća u Švedsko, te je i veći rizik za trgovinom ljudima i daljnjom eksploatacijom (Nationmaster.com, 2005).

Iako Švedska ističe svoj dizajn sudstva kao onaj na korist žrtava, istraživanja pokazuju da bivanje žrtvom ostaje velika stigma (Mic.com, 2015). Daljnji problem bila bi prilagodba hrvatske

politike prema imigrantima i moguća dvostruka viktimizacija zbog ilegalne imigracije. Švedska je država destinacija za imigrante i tražitelje azila, dok Hrvatska ostaje tranzitna država (Gvnet.com, 2018), stoga je mogućnost prisilne ili dobrovoljne prostitucije imigranata u Hrvatskoj puno manje vjerojatnija nego u državi u kojoj misle ostati i u kojoj su povoljniji uvjeti, odnosno veća potražnja i legalnost prodaje seksa. Jedna od Foucaultovih teza iznosi da se represijom i zabranama između ostalog dolazi i do proliferacije tih radnji (Johansson, 2014: 25), u ovom slučaju Švedske to bi bila razina prostitucije i trgovanja ljudima. Ova teza čini se istinita samo za trgovanje ljudima, što se preslikava i na globalnoj razini, ali došlo je do definitivnog porasta lošeg mišljenja građana o tom zakonu i želje da ga se ukine. Čak 48% švedske populacije je protiv dekriminalizacije prodaje seksualnih usluga (VancouverSun.com, 2016). Hrvatskoj se uglavnom prepisuje uvođenje strožih kazni i uvođenje nagrada za one koji prijave kriminal te davanje više resursa regionalnim timovima i udrugama (State.gov, 2018: 154). Nadalje, potreban je veći angažman u gradovima na Jadranu prilikom sezone te poboljšanje anti-koruptivnih mjera, koje bi onemogućile trgovanje ljudima na granici. Problem primjene švedskog modela na Hrvatsku ostaje dobrim dijelom na razini ideje. Ona je svojevrsna ideja iza jedne vrste kulture, te bi primjena nje morala uslijediti promjenom kulture i zakonodavnog pristupa (Mic.com, 2015).

Zaključak

Usporedbom švedske i hrvatske politike sprječavanja trgovine ljudima uviđaju se velike razlike u shvaćanju samog problema i rješavanju istog. Švedska svojom politikom eksplicitno ukazuje na to da je trgovina ljudima problem rodne nejednakosti, koji je onda povezan s prostitucijom koja dovodi do seksualne eksploatacije i trgovine ljudima. Hrvatska na ovaj problem gleda kao i na svaki drugi organizirani kriminal te se odlučila na policijski pristup. Hrvatska nema tako razvijen problem prostitucije, a sama primjena švedskog modela značila bi prilagodbu mnoštvo institucija na pitanje rodne jednakosti, što ne znači nužno nemogućnost primjene modela, već nevjerojatnost odabira ovakve politike zbog vremena i napora koji bi bio potreban za promjenu određenih normi i drugih više formalnijih institucija. Problem primjene ujedno je i vjerojatna nemogućnost hrvatske socijalne države da riješi socioekonomske uzroke koji privlače ljude na sumnjive ponude.

Komparacijom studija slučaja uvidjele su se razlike u potrebi,

mogućnosti i načinu rješavanja problema trgovine ljudima u Švedskoj i Hrvatskoj te se zaključuje da bi se švedski model mogao primijeniti na Hrvatskoj, ali uz razne poteškoće, kao što su kulturološke i ideološke razlike, manjak potrebe Hrvatske da se fokusira na prostituciju, a i manjak mogućnosti održavanja ovog modela jer dolazi do potrebe za većom socijalnom državom radi snažnijeg pristupa usmjerenog na žrtve.

Literatura

- Aronowitz, Alexis A. (2017) *Human Trafficking: A Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Burić, Željka (2011) Pravni i institucionalni okvir za suzbijanje trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj. <http://www.zeljkaburic.com.hr/index.php/radovi.html> (Pristupljeno 5. siječnja 2019.)
- CBN (The Christian Broadcasting Network) (2018) Sweden's Secret weapon against Sex Trafficking and why It's so Effective. <http://www1.cbn.com/cbnnews/world/2018/february/swedens-secret-weapon-in-the-fight-against-sex-trafficking-and-why-its-so-effective> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- CESI (Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje) (2008) Analiza Zakona o ravnopravnosti spolova. <http://www.cesi.hr/hr/analiza-zakona-o-ravnopravnosti-spolova/> (Pristupljeno 6. siječnja 2019.)
- Cho, Seou-Young (2016) Report on the 3P Anti-trafficking Policy Index 2015. http://www.economics-human-trafficking.org/mediapool/99/998280/data/3P_Anti-trafficking_Policy_Index_2015_Report.pdf (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Dnevnik.hr (2012) Hrvatska je postala zemlja u kojoj se eksploatiraju žrtve trgovine ljudima. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/hrvatska-je-postala-zemlja-u-kojoj-se-eksploatiraju-zrtve-trgovine-ljudima.html> (Pristupljeno 3. kolovoza 2019.)
- Europarl.europa.eu (Europski parlament) (2017) Human trafficking in 2017. <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20171012STO85932/human-trafficking-nearly-16-000-victims-in-the-eu> (Pristupljeno 3. siječnja 2019.)
- Friman, H. Richard i Reich, Simon (ur) (2008) *Human Trafficking, Human Security, and the Balkans*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- GSI (2018) Global Slavery Index – Croatia.

- <https://www.globalslaveryindex.org/2018/data/maps/#prevalence>. (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Gvnet.com (2018) Human Trafficking & Modern-day Slavery - Croatia.
<http://gvnet.com/humantrafficking/Croatia.htm>
(Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Hrvatski sabor (1993) Osnovni krivični zakon. *Narodne novine* 31.
- Humanrightsfirst.org (2018) Human Trafficking by the numbers.
<https://www.humanrightsfirst.org/resource/human-trafficking-numbers> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Johansson, Isabelle (2014) Swedish anti-trafficking policy - Official framework and local practices.
<https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/17671/MA%20Thesis%20-%20Isabelle%20Johansson%20-%20final.pdf?sequence=2> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Konrad, Renata i dr. (2018) Human trafficking analysis.
<https://www.informs.org/ORMS-Today/Public-Articles/April-Volume-44-Number-2/Human-trafficking-analysis> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Libela.org (2019) Novi kurikulum Zdravstvenog odgoja svodi seksualnost na reprodukciju.
<https://www.libela.org/vijesti/10120-novi-kurikulum-zdravstvenog-odgoja-svodi-seksualnost-na-reprodukciju/> (Pristupljeno 3. kolovoza 2019.)
- Marian, Jakub (2017) Prostitution laws in Europe.
<https://jakubmarian.com/prostitution-laws-in-europe/>
(Pristupljeno 28. srpnja 2019.)
- Matak, Sime i Vargek, Ana (2012) Trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja - utječe li legalizacija prostitucije na smanjenje trgovanja ljudima? *Pravnik* 46(92): 59-80.
- McCabe, Kimberly A. i Manian, Sabita (ur) (2010) *Sex trafficking: A Global Perspective*. Plymouth: Lexington Books.
- Mic.com (2015) 16 years since decriminalizing prostitution, here's what's happening in Sweden.
<https://mic.com/articles/112814/here-s-what-s-happened-in-sweden-16-years-since-decriminalizing-prostitution#.XNJySeLgs> (Pristupljeno 6. siječnja 2019.)
- Morehouse, Christal (2009) *Combating Human Trafficking: Policy Gaps and Hidden Political Agendas in the USA and Germany*. Weisbaden: Springer Science & Business Media.
- Moyle, Sally (2003) Govor na dvodnevnoj konferenciji o trgovanju ženama u svrhu prostitucije.
<https://www.humanrights.gov.au/our-work/stop-traffic-2-conference-closing-remarks-2003> (Pristupljeno

28. srpnja 2019.)
- MUP (Ministarstvo unutarnjih poslova) (2017) Nacionalni program suzbijanja trgovine ljudima.
<https://www.mup.hr/public/documents/Nacionalni%20programi/Nacionalni%20program%20-%20Suzbijanje%20trgovanja%20ljudima.pdf> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- MUP (Ministarstvo unutarnjih poslova) (2018) Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine.
<https://ljudskaprava.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Nacionalni%20plan%20za%20suzbijanje%20trgovanja%20ljudima%202018-2021.docx> (Pristupljeno 6. siječnja 2019.)
- Nationmaster.com (2005) Crime > Smuggling of migrants: Croatia and Sweden compared.
<https://www.nationmaster.com/country-info/compare/Croatia/Sweden/Crime/Smuggling-of-migrants#2005> (Pristupljeno 6. siječnja 2019.)
- OESS (Organizacija za europsku sigurnost i suradnju) (2002) Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe.
<https://www.osce.org/odihr/18540?download=true> (Pristupljeno 5. siječnja 2019.)
- Picarelli, John T i Jonsson, Anna (2008) Fostering Imagination in Fighting Trafficking: Comparing Strategies and Policies to Fight Sex Trafficking in the U.S. and Sweden.
<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/223060.pdf> (Pristupljeno 2. siječnja 2019.)
- SGEA (Swedish Gender Equality Agency) (2018) Prostitution and Human trafficking.
<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/en/mens-violence-against-women/prostitution-human-trafficking> (Pristupljeno 5. siječnja 2019.)
- Shelley, Louise (2014) Human smuggling and trafficking into Europe - A Comparative Perspective.
<https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/BadActors-ShelleyFINALWEB.pdf> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- Slobodnaevropa.org (2008) Trgovina ljudima u regiji.
<https://www.slobodnaevropa.org/a/873123.html> (Pristupljeno 3. kolovoza 2019.)
- Sputniknews.com (2018) Human trafficking in Sweden reaches high despite record naturalization rate.
<https://sputniknews.com/europe/201801171060815329-sweden-trafficking-migrants-naturalization/> (Pristupljeno 4. siječnja 2019.)

- State.gov (2018) Trafficking in persons report – June 2018.
<https://www.state.gov/documents/organization/282798.pdf> (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- TI (Transparency International) (2019) Corruption Perceptions Index 2018.
https://www.transparency.org/files/content/pages/2018_CPI_Executive_Summary.pdf (Pristupljeno 28. srpnja 2019.)
- UNITAR (United Nations Institute for Training and Research) (2015) Human Trafficking and the Role of Local Governments.
https://www.unitar.org/dcp/sites/unitar.org.dcp/files/uploads/newcoverhuman_trafficking_final.compressed.compressed.pdf (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) (2016) Global report on trafficking in persons.
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf (Pristupljeno 20. listopada 2018.)
- VancouverSun.com (2016) Sweden success in reducing prostitution.
<https://vancouverSun.com/opinion/columnists/outlawing-the-purchase-of-sex-has-been-key-to-swedens-success-in-reducing-prostitution> (Pristupljeno 6. siječnja 2019.)
- Wylie, Gillian i McRedmond, Penelope (ur) (2010) *Human Trafficking in Europe: Character, Causes and Consequences*. Hampshire: Palgrave Macmillian.
- Yttergren, Asa (2012) Swedish Gender Equality for Trafficked Women?: Radical Official Remedies and Ethnic Otherness. *Feminists@law* 2(1): 1-27.

Comparing Sweden and Croatia in Combating Human Trafficking (Sex Trafficking): Can Croatia Learn from Sweden?

Tin Potz

Abstract

The article shows and compares the difference between the Swedish and the Croatian way of dealing with human trafficking; where Sweden focuses on the victims and Croatia focuses on the crime. Taking into consideration that the most frequent purpose of human trafficking is sexual exploitation, this paper starts by clarifying the terms of sexual exploitation, prostitution and human trafficking in general. After that, some international legal framework (mostly European) is shown that has put human trafficking on a higher seriousness level and made it possible that this sort of crime is acknowledged and distinct from other criminal activities. Four dimensions (approaches) are then created through which this sort of crime can be understood and with which certain means of prevention can be assigned. Those four dimensions are: openness of the borders, criminal dimension, human rights, and supply and demand. Swedish and Croatian models are compared through four parts: previous understanding of the subject (human trafficking) and dealing with that sort of crime, current understanding, policy solution, and the results of the country's policy. The paper concludes with an assessment of a possibility and desirability of applying the Swedish model on the Croatian situation of human trafficking.

Keywords

trafficking of human beings, sexual exploitation, prostitution, transnational crime, policy